

18. Lobuzina, K. V. (2013). Librarian technologies as a method of management of the document informational resources of society. *Visn. Kharkivskoi akademii kultury*, 1, 155-164 [in Ukrainian].
16. Lobuzina, K. V. (2012). Technologies of organization of knowledge resources in librarian-informational activity. O.S. Onyshchenko (Ed.). Kyiv [in Ukrainian].
17. Same.
18. Kostenko, L.I., Zhabin, O.I., Kopanieva, Ie.O., Symonenko, T.V. (Eds.). (2014). Scientific periodical publishing of Ukraine and *Naukova periodyka Ukrainy ta bibliometrychni doslidzhennia: NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V.I. Vernadskoho.* – Kyiv [in Ukrainian].
19. Kostenko, L.I. (2006). Library of knowledge society. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 23-28 [in Ukrainian].
20. Kopaneva, V.O. (2009). Library as a centre of keeping of informational resources of Internet. Kyiv [in Ukrainian].
21. Davidova, I.O. (2014). Management of system transformations of libraries: issue of scientific organization of management. *Visnik KhDAK*, 45, 78-84 [in Ukrainian].
22. Pastushenko, O.V. (2015). Personal pages of scientist in Internet and system of valuation of scientific school in book science, library science and bibliography science. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologia*, 1, 4-11 [in Ukrainian].
23. Pastushenko, O.V. (2015). Development of system of scientist personification in informational environment Internet. *Nauk. Praci NBUV*, 41, 295-309 [in Ukrainian].
23. Lobuzina, K.V. (2015). Fundamental electronic library «Ukrainiaka»: technic organization and basic principles of informational resources management. *Library. Science. Communication. Proceedings of International Scientific (Kyiv, 6-8.10.2015 p.)*. Retrieved from: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/656> [in Ukrainian].

УДК (021+004):378

Т.Л. Бірюкова

**ТВОРЧЕ ОБ'ЄДНАННЯ БІБЛІОТЕКА-ОСВІТА
ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РЕСУРСУ (НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ,
ІНТЕГРАЦІЯ ЗНАНЬ, МЕТОДІВ, ТЕХНОЛОГІЙ)**

У статті висвітлюються особливості взаємодії та взаємовпливу інституцій соціальної комунікації, розкриваються нові шляхи співробітництва в системі Бібліотека-Освіта, аналізується творче об'єднання Бібліотека-Освіта як складова розвитку національного інтелектуального ресурсу, наводяться приклади використання інноваційного інформаційного середовища у навчальному процесі кафедри ДІД ОНПУ.

Ключові слова: *інформаційні технології, бібліографічні (документографічні) методи, Web-сайт, наукові інформаційні ресурси, документно-комунікаційні інститути, бібліотека, кафедра ДІД, освіта, творче об'єднання, студентський клуб, національний інтелектуальний ресурс.*

Т.Л. Бирюкова

**ТВОРЧЕСКОЕ ОБЪЕДИНЕНИЕ БИБЛИОТЕКА-ОБРАЗОВАНИЕ
КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО РЕСУРСА (НАУЧНАЯ КОММУНИКАЦИЯ,
ИНТЕГРАЦИЯ ЗНАНИЙ, МЕТОДОВ, ТЕХНОЛОГИЙ)**

В статье рассматриваются особенности взаимодействия и взаимовлияния институтов социальной коммуникации, раскрываются новые пути сотрудничества в системе Библиотека-Образование, анализируется творческое объединение Библиотека-Образование как составляющая развития национального интеллектуального ресурса, приводятся примеры использования инновационной информационной среды в учебном процессе кафедры ДИД ОНПУ.

***Ключевые слова:** информационные технологии, библиографические (документографические) методы, Web-сайт, научные информационные ресурсы, документо-коммуникационные институты, библиотека, кафедра ДИД, образование, творческое объединение, студенческий клуб, национальный интеллектуальный ресурс.*

Т.Л. Birukova

**CREATIVE ASSOCIATION LIBRARY-EDUCATION
AS AN ELEMENT OF THE NATIONAL
INTELLECTUAL RESOURCE (SCIENTIFIC COMMUNICATION,
INTEGRATION OF KNOWLEDGE, METHODS AND TECHNOLOGIES)**

The article deals with the peculiarities of interaction and mutual influence of institutions of social communication, opens new ways of cooperation in Library-Education. The author analyzes the creative association Library-Education as part of the national intellectual resources and examples of the using of innovative information environment in the educational process of the department of DID ONPU.

***Keywords:** information technology, bibliographic (documentographic) techniques, Web-sites, scientific information resources, documents and communication institutions, library, department of DID, education, creative union, student club, the national intellectual resources*

Наша країна здійснює активне входження до світового інформаційного простору. Основою успішної інтеграції може бути лише розуміння необхідності приведення інформаційно-технологічного рівня комунікаційних процесів у відповідність до міжнародних вимог та стандартів, модернізації інформаційної сфери діяльності, міжінституціональної інтеракції, підготовки фахівців, спроможних до впровадження інновацій у системі соціальних комунікацій.

Створення електронних інформаційних ресурсів на сьогодні також є невід'ємним напрямом діяльності кожної організації, а особливо закладів, що генерують ресурси знань. Наприклад, у вітчизняних вишах щодня створюється та накопичується знання, яке є результатом наукової діяльності викладачів. Систематизувати наукові ресурси навіть однієї кафедри – робота,

що може бути під силу лише фахівцю інформаційного профілю, який отримав під час навчання відповідні навички, і з успіхом застосовує бібліотечні й інформаційно-бібліографічні технології для створення метаданих. Відомо, що бібліотечний документно-комунікаційний інститут постійно працює над поглибленням взаємозв'язків у соціальних комунікаціях, насправді дієвих і необхідних споживачеві. Така співпраця має, передусім, функціональне підґрунтя.

Інформаційна, кумулятивна, меморіальна, культурно-виховна та комунікаційна функції бібліотеки, засновані на загальних функціях документа, поступово вивели документно-інформаційні ресурси та послуги бібліотек за межі приміщень – сприяли віртуалізації. Але інтелектуальний ресурс створюється безпосе-

редньо в бібліотеці. І сприяє відточенню його багатогранності взаємодія з інституціями освітнього та творчого напрямків.

Метою статті є висвітлення нових шляхів співробітництва в системі Бібліотека-Освіта на прикладі кафедри документознавства та інформаційної діяльності Одеського національного політехнічного університету.

Документно-комунікаційні інститути функціонують як системи «забезпечення взаємодії людини із зовнішнім середовищем» та існують у вигляді «специфічного середовища професійної, наукової, навчальної та іншої її активності, в якій вона досягає свідомо поставленої мети, що формується внаслідок виникнення потреб у документах» [3].

Виконуючи свої функції, документно-комунікаційні інститути вступають у взаємодію зі споживачами документної (інформаційної) продукції та послуг. Взаємодія та взаємовплив виникають і на міжінституціональному рівні.

Міжінституціональна інтеракція в соціальній комунікації відбувається, щонайменше, у трьох площинах: 1) науковій; 2) технологічній; 3) освітній. На науковому рівні – це діалог у форматі конференцій, семінарів, на сторінках міжнаукових видань, результатом якого є інтеграційні процеси та створення спільного теоретичного доробку. На технологічному рівні – спільне використання стандартів та інших нормативних документів, застосування відповідного програмного забезпечення, створення інформаційних баз і порталів. На освітньому – поява необхідності вивчення суміжних наукових дисциплін з метою більш досконалого оволодіння знаннями та навичками, необхідними для спеціаліста документно-інформаційної сфери діяльності [4].

Бібліотека, як документно-комунікаційний інститут, в якому століттями розроблялася та відображалася інформаційна модель суспільства, очолила і продовжує здійснювати систематизацію національних інформаційних ресурсів. Бібліографічні та документографічні методи, зокрема, аналітико-синтетична переробка документованої інформації, дійсно сприяє її збереженню та релевантному пошуку. Систематизація заснована на бібліотечно-бібліографічній класифікації й індексації, відповідно до міжнародних та вітчизняних стан-

дартів опису документів, відповідає традиціям наукового реферування. Це дозволяє спростити процеси пошуку документа на будь-якому носіїві. Відповідно до цього, інформаційні ресурси електронних мереж, будь-то електронна бібліотека, або сайт, що відображає результати наукової діяльності університетської кафедри, коледжу, видавничої організації, стають більш структурованими і доступними для пошукових систем, тобто – для багатьох користувачів.

Відповідно до нового Закону «Про вищу освіту» [1], необхідно, щоб усі наукові та науково-освітні ресурси вишів знаходилися у відкритому доступі. Забезпечити цей процес можливо за рахунок наявності відкритого репозитарію бібліотек вишу та/або побудовою Web-сайту ВНЗ, із відповідним упорядкуванням наукових ресурсів. На жаль, найчастіше Web-сайти переобтяжені великою кількістю поточної інформації, не здатні ще вмістити в себе складне структурування сторінок, яке вимагає побудова наукового ресурсу. Тому на великих Web-сайтах вишів наукова інформація подається лише схематично, в загальному вигляді. Але, треба відмітити, що документація й інформаційне наповнення (контент) Web-сайту вишу, як і будь-якої іншої установи (організації), є факторами формування його іміджу [10].

Проблеми формування електронного наукового ресурсу висвітлюються в колективних монографіях науковців-співробітників Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського [6]. Особливості продукування наукової інформації у вітчизняному науковому виробництві детально було розглянуто В.М. Горовим [5]. Ці роботи підтверджують думку, що чим ширший спектр доступу до систематизованих повнотекстових і наукових ресурсів, тим більше користувачів відвідує Web-сайт.

Web-сайт як наукове та навчальне комунікаційне середовище та можливості його інформаційного моделювання вивчали Л. Я. Філіпова, А.М. Шелестова [11]. Науковцями підкреслюється, що наявність моделі контенту Web-сайту вишу може сприяти ефективнішій комунікації користувачів і в подальшому – інтеграційному входженню України у світовий інформаційно-освітній простір. З цього логічно виходить, що наявність сайту не тільки розвиває комунікативний простір, а й формує інформаційне сус-

пільство. Тому електронна навчальна документація та наукові праці викладачів мають бути невід'ємною складовою Web-сайту ВНЗ. До того ж, є вкрай важливим є наповнення сайту навчального підрозділу аналітичними матеріалами, оскільки це є одним із початкових етапів формування системи наукових досліджень.

Переваги та можливості електронного репозитарію, створеного на основі технологій за методикою бібліографування джерел, нами вже досліджувалися [2]. Але треба також враховувати, що науковий сайт часто являє собою ресурс із дуже розрізненим контентом, який виходить за межі структури типового репозитарію.

У дослідженні Т.А. Лугової та М.Г. Якубовської вказується на необхідність створення онлайн-бази даних науково-методичного забезпечення кафедри та онлайн-бібліотеки [8]. Це підтверджує нашу думку про доцільність структуризації інформаційного ресурсу шляхом поєднання інформаційно-технологічних принципів та бібліографічних (документографічних) методів.

Практика викладання дисциплін «Основи бібліотекознавства та бібліографознавства», «Інформаційно-бібліографічні технології», «Інформаційні ресурси», «Інформаційний менеджмент» на кафедрі документознавства та інформаційної діяльності Одеського національного політехнічного університету сприяла створенню умов із зануренням у професійне середовище для студентів уже з другого курсу навчання. Цьому сприяє наявність високоякісного науково-педагогічного персоналу кафедри, комп'ютерна лабораторія, мультимедійне обладнання, плідне співробітництво з ОУНБ ім. М. Грушевського, яка надає свої інформаційні ресурси, приміщення, висококваліфіковану допомогу.

На прикладі бібліотеки, нами було проаналізовано інтеракцію між інститутами документної комунікації та її проекцію, яка відображається у ході практичного засвоєння необхідних навичок і набуття професійної компетенції студентів, що навчаються за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність».

Бібліотека – журналістика. Здійснюється надання необхідної інформації на замовлення, підготовка тематичних блоків за актуальною тематикою, складання прес-релізів за проведеними масовими та груповими інформаційними

заходами. Для споживача – висвітлення засобами масової інформації роботи сучасної бібліотеки – інновацій, послуг, нових надходжень, інформаційних заходів з відомими особами. Чим ми займаємося в ході практичних занять: створюємо відповідну документацію: прес-релізи для ЗМІ, розробляємо програми, плани заходів, оголошення, запрошення, складаємо інформаційні повідомлення.

Бібліотека – інформаційна аналітика. Пошук тематики, клієнтури, аудиторії для соціопитувань, надання кваліфікованого персоналу та приміщень. Для споживача – підготовка інформаційно-аналітичних досьє за необхідною тематикою, надання інформації в інтернет-блогах бібліотечних відділів. Чим ми займаємося в ході практичних занять: здійснюємо пошук актуальної тематики для споживача, проводимо усні опитування, інтерв'ювання, анкетування з використанням соцмереж, польові дослідження, спостереження, обробку результатів та доведення до споживача.

Бібліотека – видавництво. Пошук авторів, створення сприятливих, комфортних умов для роботи в бібліотеці, пошук спонсорів для молодих авторів. Для споживача – налагодження комунікації видавництво-автор-читач. Чим ми займаємося: клубна робота. Студентський клуб «Літературний сад» сприяє виявленню творчої, літературно обдарованої молоді, допомагає авторові вийти на «свого читача» і «свого видавця». Цьому сприяє участь молодих авторів у заходах ОУНБ, зустрічі з уже відомими поетами та письменниками, літературознавцями, видавцями, популяризація творів молодих авторів, співпраця з видавництвом «Лілія» м. Хмельницького. Сторінки клубу, що є у соціальних мережах, надають змогу опублікувати твір, отримати відгуки від читачів [7]. В електронній газеті ОУНБ «Біблію Пульс» також є куточок поезії від членів клубу «Літературний сад» [9].

Бібліотека – книготоргівля. Рекламування книжкової продукції на спеціалізованих форумах і блогах, організація заходів з місцевими книгарнями, надання місця для продажу книг на території бібліотеки. Для споживача – можливість отримати інформацію про місцеві книгарні, друковані каталоги книг, купівля книг під час проведення спільних інформаційних

заходів, з розкладок у відведених місцях бібліотеки. Чим ми займаємося в ході практичних занять: беремо участь у книжкових форумах. Розробляємо дизайн книжкової продукції. Розробляємо та проводимо інформаційні заходи щодо популяризації книжок, національних традицій та розвитку культури читання.

Бібліотека – архів – це насамперед створення мультимедійного репозиторію. Для споживача – можливість отримання необхідної інформації з періодичних видань Одеси та області, не виходячи з дому. Пошук за автором, назвою друкованого (електронного) видання, необхідною тематикою, періодом виходу в світ. Чим ми займаємось у ході практичних занять: складаємо бібліографічні бази даних з метою закріплення навичок бібліографічного опису та згортання інформації, отримуємо можливість реальної роботи зі спеціалізованим програмним забезпеченням.

Увесь зазначений вище спектр професійно-ділових навичок студенти отримують завдяки співпраці кафедри з Одеською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. М. Грушевського. Розвитку професійної компетенції сприяє і творчо-ділова гра, яка слугує активації мислення. Але, тільки завдяки повному зануренню в процес виробництва інформаційної продукції та послуг, у майбутніх фахівців відбувається дійсне закріплення знань і навичок, отриманих у ході вивчення дисциплін «Інформаційні ресурси», «Інформаційно-бібліографічні технології», «Інформаційний менеджмент», інших дисциплін документно-аналітичного та інформаційно-комунікативного напрямків, що викладаються кафедрою документознавства та інформаційної діяльності ОНПУ.

Творче об'єднання Бібліотека-Освіта, як доведено на прикладі взаємодії кафедри ДІД ОНПУ та Одеської ОУНБ ім. М. Грушевського, сприяє виявленню, розвитку, підтримці творчої молоді, надає можливість підвищити якість інтелектуального продукту до рівня складової національного інтелектуального ресурсу.

Окрім безпосередньої практики в бібліотеці, нами практикується використання інформаційно-бібліотечних і бібліографічних методик у різних напрямках інформаційної діяльності кафедри.

Наприклад, здійснено обґрунтування можливостей підвищення ефективності наукового Web-ресурсу шляхом застосування бібліографічних (документографічних) методів, що підтверджується розробкою та підтримкою Web-сайту, завдяки якому висвітлюється наукова діяльність кафедри ДІД (<http://opu-konf.at.ua/>).

Використання бібліографічних (документографічних) методів сприяє підвищенню інформативності сторінок наукового Web-сайту. Наприклад, *метод бібліографічного аналізу документів* та складання бібліографічного опису дозволяє систематизувати наукові праці за предметом (галуззю знань, дисциплінами), полегшити пошук документа в бібліотеці. *Анотування* надає загальну інформацію про документ (монографію, науковий збірник, статтю тощо), визначає основні пошукові маркери, терміни, призначення.

Отже, інтеракція документно-комунікаційних інститутів підвищує ефективність системи соціальних комунікацій взагалі, а створення умов для розвитку професійної компетенції майбутніх фахівців за методикою безпосереднього включення в документно-аналітичну та інформаційно-комунікаційну діяльність підтверджує наявність рис навчально-науково-виробничого комплексу у взаємодії «бібліотека-кафедра».

Це висвітлено і в роботі над створенням та подальшою підтримкою наукового Web-сайту кафедри, яка сприяла розв'язанню низки навчальних, науково-практичних та інформаційно-технологічних проблем. А саме – надало змоги:

- 1) висвітлити наукову та навчальну діяльність кафедри в інтернет-мережі;
- 2) систематизувати матеріали за результатами наукової діяльності кафедри;
- 3) довести, що симбіоз інформаційних технологій та бібліографічних (документографічних) методів, застосований у побудові контенту наукового Web-сайту, сприяє підвищенню його інформативності.

Кінцевим результатом цієї роботи є надання користувачеві вичерпної інформації з потрібних питань.

Творче об'єднання Бібліотека-Освіта сприяє виявленню талановитих особистостей і допомагає їм поліпшити свої здібності безпосередньо у діалозі зі споживачем і фахівцями, довести власний інтелектуальний продукт до рівня складової національного інформаційного ресурсу.

Використані джерела

1. Про вищу освіту : Закон України (поточна редакція від 16.01.2016) // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37-38, ст. 2004.
2. Бірюкова Т. Інноваційні технології створення та використання інформаційно-бібліографічної продукції / Т. Бірюкова, Н. Корольчук ; заг. ред. В.Г. Спрінсяна // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології ХХІ століття : зб. матеріалів VII Міжнародної наук.-практ. конф. – Одеса : Грін Д.С., 2014. – С. 72-78.
3. Бірюкова Т.Л. Методологічні підходи до дослідження функцій документно-комунікаційних інститутів / Т.Л. Бірюкова // Вісник Кн. палати України. – 2013. – № 8. – С.31-34.
4. Бірюкова Т. Міжінституціональна інтеракція в соціальній комунікації: документно-комунікаційні інститути та освітній процес / Т. Бірюкова // Аркадія : культурологічний та мистецтвознавчий журнал. – 2014. – № 4. – С. 81-83.
5. Горовий В. Особливості продукування наукової інформації у вітчизняному науковому виробництві / В. Горовий // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. – 2014. – Вип. 39. – С. 11-25. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/prnbuimviv_2014_39_3.pdf. – Заголовок з екрана.
6. Інтеграція України у світове співтовариство в контексті розвитку бібліотечних інформаційних технологій : монографія / О.С. Онищенко та ін. ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К. : Нац. б-ка України ім. Вернадського, 2011. – 222 с.
7. Клуб «Літературний сад» м. Одеса. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vk.com/club_lit_sad. – Заголовок з екрана.
8. Лугова Т.А. Новітні технології автоматизації роботи з документами на кафедрах вищих навчальних закладів / Т.А. Лугова, М.Г. Якубовська // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології ХХІ століття : зб. матеріалів VIII Міжнародної наук.-практ. конф. / заг. ред. В.Г. Спрінсяна. – Одеса : ФОП «Гаража», 2015. – С. 399-408.
9. Поезія від членів клубу «Літературний сад» // Бібліо Пульс. – С. 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.calameo.com/read/0043725169a8e7cd661d1>. – Заголовок з екрана.
10. Спрінсян В.Г. Ресурси та технології інформаційного менеджменту : навч. посібник / В.Г. Спрінсян, Т.Л. Бірюкова. – Одеса : ОНПУ, 2012. – 252 с.
11. Філіпова Л. Інформаційне моделювання контенту університетського веб-сайту: загальні принципи та методика / Л. Філіпова, А. Шелестова // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 3. – С. 17-19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkp_2014_3_7.pdf. – Заголовок з екрана.

References

1. Law of Ukraine on High Education 16.01.2016. (2014). Vidomosti Verkhovnoi Rady, 37-38 [in Ukrainian].
2. Biriukova, T. (2014). Innovative technologies of creation and using of informational-bibliographic production. V.H. Sprinsiana (Eds.). Informational education and professional-communicative technologies of XXI century. Proceedings of the 7th International Scientific and Practical conference. (pp. 72-78). Odesa : Hrin D.S. [in Ukrainian].
3. Biriukova, T.L. (2013). Methodological approaches of the research of document-communicative institutions functions. Visnyk Kn. palaty Ukrainy, 8, 31-34 [in Ukrainian].
4. Biriukova, T. (2014). Interinstitutional interaction in social communications: documental-communicative institutions and educational processes. Arkadiia : kulturolohichni ta mystetstvoznnavchiy zhurnal, 4, 81-83 [in Ukrainian].
5. Horovyi, V. (2014). Peculiarities of the scientific information education in the native scientific production. Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho, 39, 11-25. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/prnbuimviv_2014_39_3.pdf [in Ukrainian].
6. Onyshchenko, O. S. (Eds.). (2011). Integration of Ukraine in the world community in the context of the development of the librarian informational technologies. Kyiv: Nats. b-ka Ukrainy im. Vernadskoho [in Ukrainian].
7. Club «Literary garden» c. Odesa. Retrieved from http://vk.com/club_lit_sad [in Russian].
8. Luhova, T. A. & Yakubovska, M. H. (2015). Innovative technologies of the automatization of work with documents at the chairs of the universities. Proceedings of the International Scientific and practical conference. V. H. Sprinsiana (Eds.). (pp. 399-408). Odesa: FOP «Harazha».